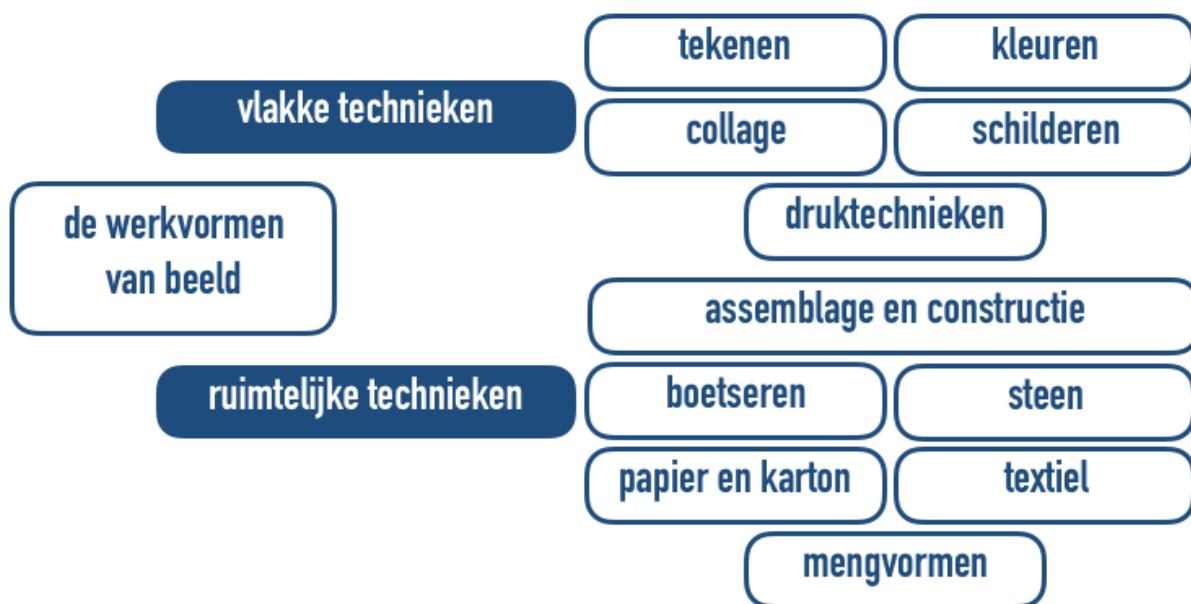

De werkvormen van BEELD

In beeldend werken geef je vorm aan je idee door te werken met **materialen**. Die vormgeving kan twee- of driedimensionaal zijn, vlak of ruimtelijk. Veelgebruikte materialen zijn papier en karton, textiel, klei, hout, ijzerdraad, kosteloos materiaal, verf, inkt, ...

Om de materialen te kunnen bewerken heb je **gereedschappen** nodig, tools die je helpen om met het materiaal te werken, ze maken geen deel uit van het uiteindelijke resultaat. Een hamer, verfborstels, een tang, nietjesmachine, kneedgum, een naald, een pen, een spons, ...

Met **hechtmateriaal** bevestig je (verschillende) materialen aan elkaar, zoals lijm, nietjes, plakband, ijzerdraad, schroeven, spijkers, ... Vaak zijn die (onzichtbaar) aanwezig in het eindresultaat.

In de vlakke technieken (zie verder) onderscheidt men ook nog medium en drager. Het **medium** is verf, krijt, inkt, potlood, stift, bister, houtskool, pastelkrijt, oliepastel, natuurlijke pigmenten (koffie, thee, bessen, ...) waarmee je sporen nalaat. Er zijn verschillende soorten verf: acrylverf, aquarelverf, latexverf, olieverf, gouache (plakkaatverf), ecoline, ...

De **drager** is datgene waarop je de sporen nalaat, dat kan papier, karton, glas, een canvas (een weefsel gemaakt van hennepvezel) zijn.

Bij ruimtelijk werk kun je met **natuurmaterialen** zoals takken, bladeren, schors, stenen werken. Ook met **textiel**, papier en karton kun je ruimtelijk beeldend werken. Je kunt ook verschillende materialen aan elkaar hechten zoals allerlei **kosteloos materiaal**, plastiekvormen, ijzeren vormen (kippengaas), hout. **Soepele materialen** kun je bewegen, denk maar aan spons, schuimrubber, plastics, ...

Plastische materialen zijn materialen die je op zich een vorm kunt geven zoals klei, houtpulp, was, zand, papier-maché, ...

Gips kun je gieten in een mal, dan neemt het die vorm aan. In celbeton en zeepsteen kun je beeldhouwen.

Om het werk te **presenteren** heb je sokkels nodig, plaats om het werk aan de muur te hangen en indien nodig te belichten. Handig zijn klemmen, statieven, een achterwand, naamkaartjes, ... om de werken vast te hangen in een tentoonstelling.

Er zijn veel beeldende technieken (of werkvormen). Je kunt steeds nieuwe combinaties maken waardoor de lijst eindeloos wordt. Er zijn ook verschillende indelingen mogelijk. Om het overzichtelijk te houden krijg je een opsplitsing in vlakke technieken (tweedimensionaal werk) en ruimtelijke technieken (driedimensionaal werk).

Vlakke technieken

Vlakke technieken is werken in een tweedimensionale omgeving. Lengte en breedte, de diepte is doorgaans te verwaarlozen. De maker laat sporen na op een drager: karton, papier, een muur, ... Hier kun je het onderscheid maken tussen **droge** en **natte** technieken en **grafische** technieken.

Droge technieken

Onder droge technieken vinden we diverse vormen van tekenen, kleuren en collage.

- **Tekenen**

Bij tekenen heb je verschillende technieken: **tekenen naar waarneming**, **fantasietekenen**, **functioneel tekenen** (in functie van een ontwerp) en **schetsen**. Dat kan met een potlood (grafiet), viltstiften, balpennen, houtskool, pen en inkt en nog veel materiaal waarmee je sporen kunt maken op een ondergrond (krijt, stenen, ...).

- **Kleuren**

Een vlak inkleuren kan door te arceren of in te kleuren. Dat kan met verschillende materialen, met kleurpotlood, stift, pastelkrijt, olie-krijt, houtskool. Met olie- en pastelkrijt kun je ook kleuren mengen. **Graffito** is het wegkrassen van een laagje (oliepastel) met een scherp stokje zodat de onderste kleuren terug naar boven komen. **Sgraffito** is een krastechniek waarbij je een bovenste (klei)laag (engobe van een andere kleikleur) wegkrast of schraapt waardoor de onderlaag zichtbaar wordt.

- **Een collage**

Samenbrengen van verschillende materialen zoals soorten papier, karton, textiel op een ondergrond. Papier kun je knippen of scheuren. Je kunt alles vastmaken met knutsellijm of boekbinderslijm.

Natte technieken

- **Schilderen:** de bekendste techniek is schilderen. Je kunt verschillende schildertechnieken toepassen zoals **dekkend of verdund schilderen**, de verf meer of minder verdunnen zodat je de ondergrond al dan niet nog kunt zien. Je kunt ook **nat in nat** werken, het (stevig) papier nat maken en dan met verdunde verf beschilderen. Schilderen kan met diverse soorten verf, denk maar aan acrylverf, plakkaatverf, ecoline, bister, textielverf en zelfs Oost-Indische inkt. Je kunt ook op klei (of een andere ondergrond) schilderen met engobe (kleislib). Er zijn nog andere technieken om verf aan te brengen zoals dripping (slierten verf op het doek laten vallen), tamponeren (stempelen verf aanbrengen), impasto (dikke klodders verf)

aanbrengen), materieschilderen (reliëf aanbrengen door materialen zoals zand, jute of stro toe te voegen), telkens met een aangepaste kwast.

- Door een combinatie van **medium**, **drager** en **gereedschap** kun je meer dan 200 manieren van schilderen verkrijgen, 216 om precies te zijn.

Waarmee? medium	Waarop? drager	Hoe? gereedschap
plakkaatverf	stevig tekenpapier	met een penseel
ecoline	kraftpapier	met een stuk spons
inkt	een doek	mengen op het blad
bister	een tegel	met een stokje
verf met houtpulp	zwart papier	met je vingers
watervarf	op glas	met een speciale kwast

Grafische technieken

Druktechnieken is een verzamelnaam voor technieken waarbij je meerdere resultaten kunt verkrijgen met een vorm. Bij elke techniek spelen vier items een rol: de drukvorm (waar je ontwerp is op aangebracht), het drukvlak (waar je de afdruk op maakt), het drukmedium (de inkt of de verf waarmee je afdrukt) en de druk (waarmee je druk uitoefent: een pers, lepel, je hand, ...).

- **Hoogdruk:** de drukinkt bevindt zich op een verhoogd gedeelte. Stempels, lino'snede, kartondruk zijn hier voorbeelden van. Een **stempel** kun je maken met rubber, gom, isomo, kurk, hout, ... Een **lino'snede** is het wegsnijden van stukjes linolium met een guts. Zo ontstaat een positieve vorm die je in spiegelbeeld afdrukt. **Kartondruk** bestaat uit kartonnen vormen die langs en over elkaar heen geplakt worden. Bij de afdruk zie je verschillende witte lijnen. Je kunt met verschillende materialen afdrukken maken door ze op eenzelfde hoogte samen te brengen in een collage, in te inkten en af te drukken. Dat noemen we ook **materiaaldruk**.
- **Diepdruk:** de bekendste vormen zijn etsen en krassen in een styroporplaat. **Etsen** is met een scherp voorwerp op een stuk plexi of offsetplaat groeven krassen. Je wrijft de inkt in de groeven, legt een vochtig papier onder de tafeldrukpers en maakt een afdruk. **Krassen in een styroporplaat** (of isomoplaat) is een eenvoudige versie hiervan. Met een (lege) balpen kras je groeven in de plaat. Dat kan ook in gips.

- Bij **doordruk** wordt de inkt door de open delen van de drukvorm gedrukt. In **sjabloondruk** en zeefdruk gebruiken ze dit principe. Sjabloondruk is een uitsnede (uit karton) waarop je tamponeert zodat je de positieve vorm op de drager afdruckt. Je kunt ook werken met het uitgesneden deel, dan werk je rond de omtrek en verkrijgt je een negatieve vorm.

- **Vlakdruk** is het afdrukken zonder hoogteverschil. Een monotype op glas, plexi of mika is hiervan een eenvoudig voorbeeld. Je rolt een dunne laag inkt op de plaat en legt op de natte plaat een blad papier. Op de rugzijde van het blad maak je een tekening. Als je het blad eraf haalt, dan zie je op de ommezijde een afdruk.

Ruimtelijke technieken

Boetseren

Boetseren is het werken met klei. De leerlingen modelleren de klei door te rollen, te trekken en te duwen. Je kunt vanuit een klomp klei werken of onderdelen samenvoegen tot een geheel. Er bestaan verschillende technieken zoals **opbouwen vanuit een bol**, met de duim duw je de vorm langzaam rond. Opbouwen met rolletjes is geschikt voor grotere vormen, een schaal of vaas. Je kunt ook opbouwen met kleiplaten. Dat doe je door de bouwelementen te maken en aan elkaar vast te hechten met kleislib. Je kunt ook een draadgeraamte hanteren als basis voor het kleiwerk.

Je kunt ook ruimtelijk werken op een tegel, dan maak je **een kleireliëf**. Maak een tegel in de gewenste vorm. Daarop breng je een andere ruimtelijke vorm aan die je stevig vastzet op de tegel. Dat kan eventueel in een andere kleikleur.

Je kunt ook met andere plastische materialen werken zoals plasticine, brooddeeg, papierpulp of gipsverband.

Ruimtelijk werken met steen

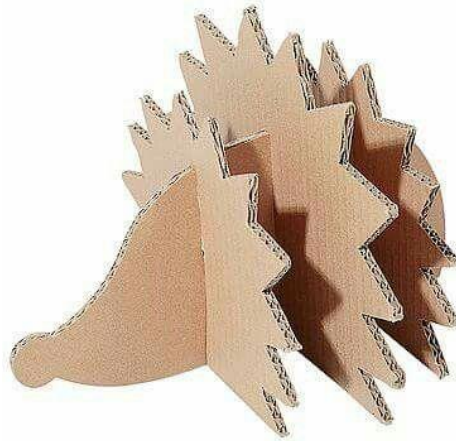
- **Beeldhouwen** is het wegnemen van materiaal zodat je een ruimtelijke vorm overhoudt. *Cellenbeton* is hiervoor geschikt. De grote vormen worden met stift getekend en dan uitgezaagd. Om de vorm te verfijnen kun je met een rasp, vijl, oude schroevendraaier of keukenbestek werken. Speksteen is een natuurlijk gesteente dat gemakkelijk te bewerken is. Met een metalen spons kun je het oppervlak polijsten. Werk bij voorkeur in een open ruimte. Was is ook een bijzonder fijn materiaal om te manipuleren.
- **Mozaïek** is een afbeelding maken door het samenbrengen van allerlei kleine stukjes zoals scherven van een tegel, stukjes keramiek, keitjes, stukjes eierschaal, ... Je kunt dit met tegellijm bevestigen op een drager (een andere tegel of houten plank).

- Een **gipssnede** maak je door gips te gieten in een moule. Je kunt daarna de gips nog verder bewerken.

Ruimtelijk werken met papier en karton

Met papier kun je heel wat handelingen uitvoeren zoals oprollen, verfrommelen, plooien, buigen, in elkaar schuiven, ... Er zijn ook heel wat verschillende papiersoorten waarmee je kunt werken, denk maar aan kraftpapier. Ook met allerlei kartonvormen kun je ruimtelijk aan de slag.

Assemblage en constructie

- **Assemblage** is als een collage maar dan driedimensionaal: het samenbrengen van verschillende reeds *bestaande* onderdelen in een nieuw werkstuk. Deze onderdelen kun je via vaste of bewegende verbindingen in een nieuwe vorm samenstellen.
- Bij een **constructie** ontwerp je onderdelen die je samenbrengt tot een nieuw geheel.
- Het materiaal waarmee je constructies kunt maken, kan vast of soepel zijn. **Vaste materialen** zijn harde plastic, stukken hout, metalen voorwerpen, ... **Soepele materialen** zijn schuimrubber, zacht plastic, aluminiumfolie, ...
- Hechttechnieken kunnen divers zijn: nieten, naaien, cut and slot-techniek, lijmen, knopen, verbinden met ijzerdraad, ...
- Er komen heel wat technische handelingen bij een constructie of assemblage zoals boren, schuren, vijlen, lijmen, zagen, solderen, beitelen en timmeren.

Textiele werkvormen

De textiele werkvormen kun je onderscheiden in textiel maken, textiel bewerken of textiel verwerken. Textiel is een verzamelnaam voor allerlei draden, stoffen, wol, dierlijke, plantaardige en synthetische vezels.

- **Textiel maken** is bijvoorbeeld weven, knopen en spanwerk, vilt en vlechten. Spanwerk doe je op basis van een metalen frame waarrond je textiel aanbrengt.

- **Textiel bewerken** vertrekt vanuit een bestaand stuk textiel zoals **bedrukken** (met textielverf), **batikken** (stoffen kleuren nadat ze in een bepaald patroon afgebonden of afgedekt zijn) en **appliceren** (vormen textiel (knopen, draden, wol, ...) op een ondergrond bevestigen door naaien of lijmen).

- **Textiel verwerken** slaat op **textielcollage**, een collage maar dan met een waaier aan stofjes waaruit de leerlingen kiezen en **textiel maché** waarbij je een basisvorm (kom) met repen katoen met behangerslijm vastplakt.

Mengvormen

Er zijn ook heel wat beeldende werkvormen die de mix maken met technieken en/of andere domeinen.

- **Mixed media** (of gemengde technieken) waarin verschillende technieken met elkaar gecombineerd worden: een schilderij met ruimtelijke elementen uit karton bijvoorbeeld. Dit kan zowel analoog als digitaal.

- **Multimedialkunst:** het mengen van beeld, geluid, muziek, licht, dans, ... Deze kunstvorm doet een sterk beroep op de zintuiglijke beleving van de toeschouwer.
- **Een installatie** is een ruimtelijk werk dat bestaat uit verschillende afzonderlijke elementen opgesteld in een locatie. De ruimtelijke beleving staat hier centraal.

- **Performance:** een verzamelnaam voor allerlei fysieke optredens waarin beeld en theater, muziek of dans aan bod komen. Doorgaans zijn ze interactief en kort van duur. Diverse voorbeelden zijn body-art (zoals bodypainting), levende kunstwerken en beeldende flashmobs.